

Multikriteriální zhodnocení ekonomické úrovně Japonska a Číny v návaznosti na teritoriální spor o ostrovy Senkaku

Multicriterial macroeconomic evaluation of Chinese and Japanese economic levels in connection to resolving their Senkaku Islands territorial dispute

Markéta Heczková

Abstrakt: Čína i Japonsko jsou významnými státy východní Asie a vývoj jejich teritoriálních sporů je pro mezinárodní vztahy významný. Neshody v jejich vzájemných vztazích pramenící z problémů v řešení společných teritoriálních sporů by mohly ovlivnit vztahy v rámci regionu a potenciálně také prostředí mezinárodních vztahů na globální úrovni. Proto je velmi důležité sledovat vývoj procesu vyjednávání teritoriálních sporů a všechny faktory, které jej mohou ovlivňovat. Tento článek zkoumá makroekonomickou situaci v Japonsku a Číně a hodnotí jejich současnou ekonomickou situaci.

Článek se zabývá multikriteriální analýzou ekonomické úrovně Japonska a Číny, přičemž je celá analýza sestavena v přímé návaznosti na řešení teritoriálního sporu o ostrovy Senkaku. Multikriteriální analýza zkoumá vybrané makroekonomické ukazatele – reálné HDP, míru nezaměstnanosti a inflace respektive deflace, podíl běžného účtu platební bilance a HDP, veřejné finance (deficit státních rozpočtů) a vládní dluh na HDP. Přes některé problémy v obou ekonomikách byly země ohodnoceny jako ekonomicky velmi silné. Z tohoto závěru lze vyvodit, že ekonomické důvody budou mít velký význam při vyjednávání ve sporu o ostrovy Senkaku. Obě země se budou snažit obhájit své postavení v mezinárodních vztazích a pravděpodobně se budou snažit vyjednat při řešení sporů o ostrovy bez kompromisů, které by mohly omezit jejich ekonomické zisky. Tento předpoklad byl ve třetí kapitole potvrzen, kde se ekonomické důvody ukázaly jako převažující při vyjednávání (tomu nasvědčuje i fakt, že v blízkosti ostrovů byla lokalizována naleziště nerostných surovin), přičemž strategická pozice celého teritoria je při řešení sporu také významná.

Klíčová slova: multikriteriální analýza, Čína, Japonsko, spor o ostrovy Senkaku

Abstract: Japan and China are great powers of the region of East Asia and their territorial disputes and its development is highly important for international relations. The

instability in their relationship resulting from the animosity in their territorial dispute resolving process could affect the regional relations and potentially the environment of global international relations beyond the region, as well. Therefore it is important to be aware of the dispute resolving process and all the factors which influence it. This study examines the macroeconomic situations in China and Japan and evaluates their current state of development.

The aim of the article is to conduct a multicriterial analysis of the economic situation of Japan and China while the whole analysis is conducted in connection on Senkaku Islands territorial dispute resolving process. Multicriterial analysis of the chosen examines chosen macroeconomic magnitudes – real GDP, unemployment and inflation (deflation respectively) rate, the share of current account of balance of payments on GDP, the public finance (national budget deficit) and government debt on GDP. Despite some of the difficulties in both economies, they were evaluated as strong and it was presumed that both Japan and China will try to fortify their position in international relations and presumably will try to negotiate while discussing territory disputes without any compromises that would reduce their economic gains. This presumption was affirmed in the third chapter where it seemed that economic reasons for owning the territory were prevailing (especially when there are mineral reserves found in the vicinity of disputed territory) whereas the strategic position of the territory is an important aspect of resolving disputes, as well.

Keywords: multicriterial analysis, China, Japan, Senkaku Islands dispute

JEL Classification: F50

Úvod

Japonsko a Čínská lidová republika (Čína) jsou významnými státy východoasijského regionu, který je zároveň ekonomickým centrem oblasti. Obě tyto země je možné považovat za ekonomické velmoci regionu.¹ Oba státy se velmi liší svou kulturou, ekonomickou a politickou situací v zemi a také historickým vývojem, region je tedy možné zhodnotit jako velmi diverzifikovaný. Možná i právě proto jsou v regionu stále nedořešené teritoriální spory, které řeší země v regionu mezi sebou, ovšem které mohou potenciálně do budoucna nabýt mezinárodního charakteru. Územní spory mají mezi sebou státy z mnoha důvodů a při jejich řešení sledují různé cíle, které je ovšem možné do jisté míry unifikovat. Je velmi pravděpodobné, že země sledují ekonomické důvody vlastnictví určitého území, především pokud jsou v okolí naleziště nerostných surovin, jak to je v případě mnohých územních sporů v oblasti. Strategické a potažmo politické důvody ovšem také nelze zlehčovat, mnoho sporných území v regionu se totiž nachází ve velmi strategické pozici pro přilehlé státy a jejich vlastnictví by bylo i z tohoto pohledu výhodné. Cílem práce je vyzkoumat, které důvody nárokování a potažmo vlastnictví sporného území pro státy převažují, a zda i principy politiky států hrají roli při vyjednávání sporů. V případě, že se potvrdí, že ekonomické faktory hrají významnou roli a ovlivňují tak chování a postup jednotlivých států při řešení sporů, dílčím cílem práce bude také vyzkoumat, jakým způsobem ekonomická situace podněcuje státy k určitému postoji při řešení územních sporů.

Vzájemná ekonomická závislost a propojenost mezi Japonskem a Čínou a také jejich rostoucí vliv ekonomiky může ovlivnit vývoj jejich teritoriálního sporu o ostrovy Senkaku. Při zkoumání tohoto sporu v ekonomické souvislosti byla použita koncepce liberálního míru, kdy se země snaží vyvarovat vojenské konfrontaci, která je drahá a navíc může dále negativně ovlivnit ekonomické vztahy mezi zeměmi.² Řešení teritoriálních sporů je ovlivněno několika faktory, které mohou být ekonomické, politické nebo strategické. Tyto hodnoty pro státy mohou modifikovat zisky, které mají z vlastnictví specifických teritorií, a ovlivňují strategie řešení sporů jednotlivých států, podle toho, který z faktorů převažuje.³ Na základě výše zmíněných teorií byla sestavena následující hypotéza: ekonomická situace států ovlivňuje jejich rozhodování v rámci řešení teritoriálních sporů. Je možné předpokládat, že v zájmu zkoumaných zemí bude bránit svou pozici v mezinárodních vztazích, a také budou chtít vyjednávat při řešení teritoriálních sporů bez kompromisů, které by mohly omezit jejich ekonomické zisky, a navíc oslabit pozici daného státu v jiných sporech, které Japonsko a Čína vedou s jinými zeměmi regionu. Na hypotézu tak navazuje následující výzkumná otázka: „Má ekonomická situace Číny a Japonska vliv na jejich postoj k řešení teritoriálního sporu o ostrovy Senkaku a pokud ano, jsou právě ekonomické faktory těmi nejsilnějšími? Ovlivňují tedy strategii a postoj při vyjednávání sporů nejvýznamněji?“ Pro zodpovězení výzkumné

1) Yahuda, M. (2004). *The International Politics of the Asia-Pacific*. New York, NY: RoutledgeCurzon.

2) Koo, M., G. (2009). The Senkaku/Diaoyu dispute and Sino-Japanese political-economic relations: cold politics and hot economics? *The Pacific Review*, 22 (2), 205–232.

3) Chiozza, G. & Choi, A. (2003). Guess Who Did What: Political Leaders and the Management of Territorial Disputes, 1950-1990. *The Journal of Conflict Resolution*, 47(3), 251-278.

otázky a ohodnocení ekonomické situace zemí bude sestavena multikriteriální analýza vybraných makroekonomických indikátorů. Následně bude hodnocen vliv ekonomické situace na řešení sporu o ostrovy Senkaku.

Multikriteriální analýza byla pro výzkum jako nejvhodnější zvolena, protože by jen jedno kritérium nebylo postačující a dostatečně objektivní k ohodnocení ekonomické situace zemí, a slouží tak k zhodnocení významných atributů stavu ekonomiky.⁴ Tato analýza tak pomůže zhodnotit makroekonomickou situaci v zemích. Dále bude ekonomická situace propojena s procesem řešení sporů. Multikriteriální analýza bude provedena v několika krocích.⁵ Nejdříve budou definována hlavní kritéria pro analýzu, dále budou pro každé kritérium zvoleny ideální hodnoty, a skutečné hodnoty budou podle tohoto klíče dále ohodnoceny do jednotlivých polí jako vysoké, průměrné, nízké. K popisu jednotlivých indikátorů bude využit neoklasický přístup k ekonomii. Neoklasická teorie růstu je velmi vhodná pro hodnocení moderní ekonomie, protože bere v potaz i technologii a lidský kapitál, především potom vědomosti. Předpokládá, že technologie je k dispozici konstantně a je zdarma.⁶ Dále bude srovnána hodnota každého kritéria pro Čínu a Japonsko s průměrem EU a také s tabulkou hodnot, následně na základě výše zmíněných kroků vznikne analýza ekonomické situace Číny a Japonska. Po determinaci ekonomické situace zemí bude teritoriální spor o ostrovy Senkaku popsán a zkoumán v souvislosti s výsledky analýzy.

První kapitola práce se věnuje obecné charakteristice jednotlivých vybraných zemí regionu východní Asie a analýze jejich hlavních makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt (HDP), nezaměstnanost, inflace a poměr běžného účtu platební bilance (BÚ) a HDP, který vyjadřuje postavení daného státu vůči zahraničí. Práce se bude věnovat analýze Japonska a Čínské lidové republiky (Číny). Tyto státy patří mezi silné ekonomiky regionu, a ač jsou to státy velmi vyspělé a mezinárodně propojené, především ekonomicky, ale také zahraničně-politicky v podobě členství v mnoha nadnárodních organizacích, existují mezi nimi historicky spory o území, které nejsou dosud dořešeny. Z těchto důvodů byly k výzkumu zvoleny právě výše zmíněné státy. První kapitola tak podává komplexní makroekonomický pohled na současný stav ve státech.

Následující kapitola porovnává zjištěné skutečnosti z první kapitoly a provádí multikriteriální analýzu hlavních makroekonomických veličin zemí, na jejichž základě budou komparovány ekonomické situace jednotlivých zemí. Na základě těchto zjištění jsou dále charakterizovány hlavní možné zájmy zemí o vlastnictví sporných území. Tak je vytvořen základ pro další zkoumání a implikaci informací z této kapitoly pro další výzkum.

4) International Monetary Fund. (1993). Multicriteria Analysis: When Valuation falls short. *Finance & Development*, 30(4), 18.

5) Babić, Z., Pervan, M. and Pervan, M. (2001). Multicriterial Financial Analysis for Dealing with Transitional Enterprises. *Enterprise in Transition: International Conference*, 2368 – 2385.; Rohrerová, I., Labounková, V. (2007). Hodnocení ekonomické úrovně mikroregionů v Jihomoravském kraji. Brno: Ústav územního rozvoje.

6) Phelps E., S. (2007). Macroeconomics for a Modern Economy. *The American Economic Review*, 97(3), 543 – 561.

Závěrečná, třetí, kapitola popisuje spor o ostrovy Senkaku ve Východočínském mezi Japonskem a Čínou. V blízkosti ostrovů se skrývá nerostné bohatství, což může tvořit jeden ze zájmů států o jejich vlastnictví. Spor trvá již dlouhou dobu a jeho řešení se zdá být stále v nedohlednu. Není vyloučen ani mezinárodní charakter sporu. V závěrečné kapitole jsou použity závěry z předešlých kapitol a je zkoumán vliv ekonomické situace a politiky států na snahu o vlastnictví sporných území.

1. Charakteristika a hlavní makroekonomické ukazatele zemí

Region východní Asie je velmi specifický odlišností a různorodostí jednotlivých států počínaje kulturou a konče jejich politickým systémem a historickým vývojem. Jak se formovaly jednotlivé státy do dnešní podoby, tak se formovaly a postupně utvářely také jejich vztahy, které jsou v současnosti formálně dobré, ovšem mnohdy jsou pošramocené dílčími spory mezi státy. Poměrně častými jsou územní spory, kdy si různé státy nárokují totožná teritoria, přičemž je k tomu vedou různé důvody. Základní charakteristika Číny a Japonska a analýza jejich ekonomické situace může poskytnout důležitý klíč k zodpovězení otázky, z jakého důvodu si státy nárokují specifická území a jak jsou v tomto ohledu státy ovlivňovány svými zájmy při samotném řešení jednotlivých sporů. V následujících podkapitolách bude následně podána základní charakteristika Japonska a Číny s akcentem především na zahraničně-politickou situaci a vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů zemí.

Čína i Japonsko mají velmi silnou ekonomiku, jedná se o druhou a třetí nejsilnější ekonomiku světa, obě země jsou silně propojeny s ostatními zeměmi světa především díky mezinárodnímu obchodu, ale jejich postavení v mezinárodních vztazích je ovšem také velmi stabilní. Ač se jedná o sousední státy, jejich ekonomický vývoj je zcela odlišný, k největšímu rozmachu japonské ekonomiky docházelo v devadesátých letech a již tehdy bylo Japonsko pokládáno za velmi spolehlivého obchodního partnera produkcujícího kvalitní zboží. V současnosti je japonská ekonomika výrazně propojena s ekonomikou světovou a stejně tak byla ovlivněna světovou ekonomickou krizí, kdy se i v Japonsku projevilo oslabení a stagnace západních ekonomik. Navzdory krizi čínská ekonomika nadále rostla vysokými hodnotami, jejichž vysoké tempo bylo do jisté míry zpomaleno krizovým světovým vývojem v minulých letech, nicméně růst cca 7 % v letech, kdy se ostatní silné ekonomiky světa potýkaly se stagnací a poklesem ekonomiky, je velmi pozitivní výsledek.

Při hodnocení ekonomiky bude hodnocen tzv. magický čtyřúhelník, který tvoří HDP (hrubý domácí produkt), BÚ/HDP (běžný účet platební bilance/HDP), míra nezaměstnanosti a míra inflace. Je velmi důležité brát ohled nejen na cenovou stabilitu (inflaci), ale také na produkt (HDP) a nezaměstnanost.⁷ Všechny z těchto ukazatelů mají významný vliv na ekonomiku státu a jejich analýza připraví podklad pro hodnocení

7) Nayyar, D., 2011. Rethinking macroeconomic policies for development, *Brazilian Journal of Political Economy*, 31(123): 339-351.

a porovnání ekonomik zemí. Navíc je do analýzy zahrnut i deficit veřejných rozpočtů a vládní dluh. Vládní dluh představuje závazky státních institucí (například i státních vysokých škol), ty mohou nabývat formy půjček, vydaných cenných papírů nebo vkladů. Deficit veřejných rozpočtů (vládní deficit) vyjadřuje výši čistých výpůjček vládních institucí, tedy v případě deficitu znázorňuje potřebu vládních institucí být určitými sektory ekonomiky financovány.⁸

HDP představuje souhrn zboží a služeb vyprodukovaných v ekonomice nejčastěji za období jeden rok. HDP v běžných cenách odráží nejen změny v produkci zboží a služeb, ale také změny cenové hladiny,⁹ je to tedy komplexní ukazatel, ve kterém se promítá také působení inflace. V případě multikriteriální analýzy je tedy vhodnější použít ukazatel HDP ve stálých cenách, který skutečně odráží snížení nebo zvýšení produkce zboží a služeb v ekonomice. Inflace vyjadřuje růst cenové hladiny. Pro kalkulaci míry inflace se používají cenové indexy. Cenové indexy určují všeobecnou cenovou hladinu k určitému roku jako základ.¹⁰ Nejčastěji je míra inflace vypočítána pomocí indexu spotřebitelských cen. Inflace je v dnešních ekonomikách převažující fenomén a je obecně chápána jako pozitivní jev, pokud se projevuje v rozumné míře, obecně v řádech jednotek procent za rok. Deflace naopak představuje pokles cenové hladiny.^{11,12} Míra nezaměstnanosti zachycuje podíl nezaměstnaných k celkovému množství pracovní síly v zemi,¹³ jinými slovy se jedná o procentuálně vyjádření množství celkové pracovní síly, která je nezaměstnaná.¹⁴ Podle teorie neoklasicismu by při přebytku nabídky práce mělo dojít k poklesu mezd, a pokud se tak nestane, tvoří se nezaměstnanost.¹⁵ Aby byl magický čtyřúhelník úplný, je nutné analyzovat i podíl běžného účtu platební bilance na HDP. Běžný účet zahrnuje výkonovou bilanci, bilanci důchodů a bilanci transferů. Rozdíl exportu a importu zboží a služeb se označuje jako výkonová bilance. Bilance výnosů (důchodů) představuje rozdíl s převody důchodů mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Vládní i soukromé transfery, respektive jejich přesuny mezi zahraničím a domácí ekonomikou, jsou zachyceny v bilanci transferů. Obecně je výhodné, aby měl magický čtyřúhelník co největší plochu, tedy aby zaměstnanost a inflace byla spíše nižší a naopak saldo BÚ/HDP a růstu HDP zase co nejvyšší, obecně je uvedena hranice 3 %.¹⁶ Pro různé státy ovšem nelze zcela unifikovat tyto hodnoty, proto je nutné zhodnotit hodnoty vzhledem ke specifikům jednotlivých států.

8) Český statistický úřad. Notifikace vládního deficitu a dluhu. [Online.] (2014). ČSÚ. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/notifikace_vladniho_deficitu_a_dluhu_20140423.

9) Froyen, R.T. (1995). *Macroeconomics: theories and policies*. Upper Saddle River: Prentice-Hall.

10) Froyen, R.T. (1995). *Macroeconomics: theories and policies*. Upper Saddle River: Prentice-Hall.

11) Kadeřábková, B. (2003). *Úvod do makroekonomie: Neoklasický přístup*. Praha: C. H. Beck

12) Soukup, J. et al., 2011. *Makroekonomie*, Praha: Management Press.

13) Český statistický úřad. Statistické ukazatele. (2014). ČSÚ. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdb/ukazatele.jsp?txt=nezam%C4%9Bstnanost&typ=6>.

14) Froyen, R.T. (1995). *Macroeconomics: theories and policies*. Upper Saddle River: Prentice-Hall.

15) Hall, J. & Ludwig, U. (2008). Neoclassical versus Keynesian approaches Eastern German Unemployment: a Rejoinder to merkl and Snower. *Journal of Post Keynesian Economics*, 31(1), 167 – 185.

16) Soukup, J. et al., 2011. *Makroekonomie*, Praha: Management Press.

Rovnováha platební bilance je tvořena současnou rovnováhou běžného a kapitálového účtu, nebo deficitem jednoho z účtů a adekvátním přebytkem toho druhého. Z analýzy platební bilance v otevřené ekonomice vyplývá, že pokud se ekonomika nachází pod křivkou BP, má deficit platební bilance, pokud nad ní, vytváří se přebytek platební bilance. Přebytek platební bilance spočívá v tom, že při libovolné úrovni úrokových sazeb způsobí nízká úroveň důchodů i nízký objem dovozu. Tento model platí za určitých podmínek.¹⁷¹⁸ Proto je velmi důležité sledovat vývoj běžného účtu platební bilance, který ji výrazně ovlivňuje. Obě sledované ekonomiky, čínská i japonská, je možné charakterizovat kapitálovou mobilitou, pro dokonalou kapitálovou mobilitu je typická horizontální křivka BP (balance of payments, platební bilance), kdy se domácí úroková míra rovná světové úrovni. Při působení exogenních faktorů se tak v ekonomice mění složení platební bilance.¹⁹ Ukazatel vyjadřující podíl běžného účtu platební bilance a HDP poskytuje informace o zahraničním obchodě dané země, především v obchodě se zbožím, službami a běžnými převody. Tímto je ukázána zahraniční expozice země. Je nutné také odlišovat dopady na ekonomiku při fixním a flexibilním měnovém kurzu. V případě flexibilního měnového kurzu (kdy není do měnového kurzu nijak zasahováno) vede totiž změna platební bilance k posunu křivky BP a ke změně měnového kurzu. Při fixním měnovém kurzu vede změna v platební bilanci ke změně peněžní zásoby a posunu křivky LM (křivka monetárního sektoru). Pokud by mělo dojít k ovlivnění produktu a nezaměstnanosti, je fiskální a monetární expanze v systému flexibilního měnového kurzu účinná.²⁰

Následující podkapitoly popisují specifické hodnoty výše zmíněných makroekonomických indikátorů a jejich vývoj v Japonsku a Číně v letech 2008 až 2012.

1.1 Japonsko

Japonská ekonomika je třetí největší na světě, země produkuje kvalitní výrobky a má bohaté obchodní vztahy s jinými světovými ekonomikami. Nicméně vždy tomu tak nebylo, Japonsko bylo velmi zpustošeno 2. světovou válkou. Ovšem v období po 2. světové válce zažilo tzv. ekonomický zázrak, kdy byl pro něj typický vysoký ekonomický růst. Japonsko se také poměrně rychle stalo rozvinutou zemí. Navíc tento významný nárůst byl ještě umocněn faktem, že 80 % japonské produkční kapacity bylo zničeno během války. V 80. letech se začala japonská výroba koncentrovat na high-tech výrobky, pro které je celosvětově známá dodnes.²¹ Průmyslová výroba se v Japonsku podílí na HDP 25,6 %, největší podíl tvoří služby 73,2 % a zemědělství 1,1 %.²²

17) Fixní měnový kurz, fixní domácí cenová hladina, skutečný produkt se nachází pod potenciálním produktem, export je dán autonomně, a další.

18) Mach, M., 2002. Makroekonomie: Pokročilejší analýza. Slaný: Melandrium. Str. 76, 77.

19) Mach, M., 2002. Makroekonomie: Pokročilejší analýza. Slaný: Melandrium. Str. 79.

20) Mach, M., 2002. Makroekonomie: Pokročilejší analýza. Slaný: Melandrium. Str. 86.

21) Zang, W. and Baimbridge, M. Exports, 2012. Imports and economic growth in South Korea and Japan: a tale of two economies. Applied Economics. 44: 361 – 372.

22) World world factbook. Japan - economy overview.(2014). [Online.] CIA, The world factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>.

Ekonomika Japonska byla ovšem v poslední době zasažena světovou hospodářskou krizí doprovázenou poklesem světové poptávky, která byla globálně patrná. Již v předešlých letech byla japonská ekonomika negativně ovlivněna globální krizí v IT v roce 2000 nebo asijskou ekonomickou krizí v roce 1997.²³ Japonsko je ratingovými agenturami hodnoceno vyššími stupni – Aa3 (MOODY'S), AA (Fitch), respektive AA- (STANDARD & POOR'S).²⁴

Tabulka 1 níže ukazuje vývoj makroekonomických indikátorů mezi léty 2008 a 2012. HDP ve stálých cenách zaznamenal ve sledovaném období velmi nestabilní vývoj, japonská ekonomika v letech 2008 a 2009 klesala, nicméně v roce 2010 HDP stoupl o 4,7 %. Růst ekonomika opět zopakoval v roce 2012, kdy rostla dvouprocentním tempem. Vývoj HDP v běžných cenách byl také ovlivněn krizí a po poklesu v krizových letech, vystoupil produkt ze 4 847 miliard USD na 5 051 miliard USD v roce 2012. Japonská ekonomika se v některých letech potýkala s deflací, mezi léty 2009 a 2011. Míra nezaměstnanosti je poměrně nízká, pohybuje se kolem 4 % - 5 %, ve srovnání s průměrnou nezaměstnaností v EU, která se pohybuje cca na 10 %, ²⁵ lze tuto hodnotu hodnotit jako velmi pozitivní. Poslední článek magického čtyřúhelníku, tedy BÚ PB / HDP, má v případě Japonska s výjimkou roku 2011 spíše klesající tendenci. V roce 2008 dosahovalo tento poměr 4,8 %, přičemž v roce 2012 to byla 2 %. Deficit státních rozpočtů skokově vzrostl v roce 2010, kdy dosáhl 8,3 %, oproti 3 % v předešlém roce. Dále deficit rostl pomalým tempem a v roce 2012 dosáhl 9 %. Tento ukazatel tedy v celém sledovaném období kontinuálně rostl. Podíl vládního dluhu na HDP rostl v Japonsku ve sledovaném období poměrně rychlým tempem. V období sledovaných pěti let se zvýšil cca o 50 p.b. Vládní dluh v Japonsku tak výrazně vzrostl ze 167 % v roce 2008, přes 200 % v roce 2011, a v roce 2012 již dosáhl hranice 211,7 %.

23) Schulz, M. (2013). The Global Debt Crisis and the Shift of Japan's Economic Relations with Southeast Asia. *Journal of Southeast Asian Economics*, 30(2), 143 – 163. <http://dx.doi.org/10.1355/ae30-2c>

24) FX Street. Rating - S&P, Moody's a Fitch. (2014). [Online.] FX Street, Svět obchodování na FOREXU. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/rating-sp-moodys-a-fitch.html>.

25) Eurostat. Harmonised unemployment rate by sex. (2014). [Online.] Eurostat. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>.

Tabulka 1 – Vývoj makroekonomických indikátorů mezi léty 2008 – 2011, Japonsko

Rok	HDP ve stálých cenách	Míra inflace	Míra nezaměstnanosti	Běžný účet platební bilance/HDP**	Deficit státních rozpočtů	Vládní dluh
	(%)	(%)	(%)	(%)	(% HDP)	(% HDP)
2008	-1,0	1,4	4,0	4,8	-2,5	167
2009	-5,5	-1,4	5,1	3,2	-3	174,1
2010	4,7	-0,7	5,1	2,8	-8,3	194,1
2011	-0,6	-0,3	4,5	3,6	-8,7	200
2012	2,0	0	4,4*	2	-9	211,7

Zdroje: Vlastní zpracování na základě: RateInflation. Japanese Inflation Rate. (2014). [Online.] RateInflation. Dostupné z: <http://www.rateinflation.com/inflation-rate/japan-historical-inflation-rate?start-year=2008&end-year=2012>. ; Businessinfo. Souhrnná teritoriální informace Japonsko. (2014). [Online.] Businessinfo, MPO. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/japonsko.html>. ; Statistics Japan. Japan Statistical Yearbook. (2014). [Online.] Statistics Japan. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/nenkan/index.htm>. ; The World Bank. (2014). [Online.] Dostupné z: <http://data.worldbank.org>. ; Trading Economics / Ministry of Finance Japan. (2014). [Online.] Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/japan/government-debt-to-gdp>; <http://www.tradingeconomics.com/japan/government-budget>

* Odhad. The world factbook. Unemployment rate. (2014). [Online.] CIA, The world factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2129.html>; **Hodnoty jsou vždy k lednu daného roku

1.2 Čína

Čínská ekonomika stále roste vysokým tempem. V roce 2010 se Čínská lidová republika stala největším světovým exportérem, její HDP dosáhlo 5 926 miliard USD. Změnu a nový směr ekonomiky odstartovaly ekonomické reformy na konci 70. let 20. století, kdy se pozvolna z čínské centrálně plánované ekonomiky stala ekonomika spíše tržně orientovaná.²⁶ Dnešní čínská ekonomika je provázána s mnoha jinými ekonomikami světa, které jsou na jejích dovozech mnohdy závislé, a stala se tak důležitým světovým hráčem ve světovém obchodě. V souvislosti s tím vzrostl význam Číny i v mezinárodních vztazích. V posledních čtyřech dekádách nerostla pouze ekonomika, ale došlo k významným změnám i v podílu jednotlivých sektorů ekonomiky na HDP. Podíl jednotlivých sektorů ekonomiky v Číně se začal přibližovat vyspělým státům, kde se zemědělství podílí na HDP minimálně. Podle předběžných dat 2013 se zemědělství v Číně podílí na tvorbě HDP 10 %, zatímco průmysl (43,9 %) a služby (46,1 %) vytvářejí většinu HDP v Číně, mírnou převahou zde mají služby.²⁷ Stále rostoucí význam mají

26) World world factbook. China - economy overview. (2014). [Online.] CIA, The world factbook,. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.

27) World world factbook. China - economy overview. (2014). [Online.] CIA, The world factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.

pro čínskou ekonomiku světové trhy, Čína zaznamenává rostoucí přebytek zahraničního obchodu.²⁸ Ratingové agentury Čínu hodnotí také pozitivně, v některých případech o stupeň hůř než Japonsko. Stejně jako Japonsko, dosahuje Čína hodnocení Aa3 (MOODY´S), dále potom nižší stupně A+ (Fitch, STANDARD & POOR´S).²⁹ Současný prezident ČLR Xí Jīnpíng provádí další ekonomické reformy, které by měly mimo jiné podpořit domácí spotřebu, která je poměrně nízká ve srovnání například se sousedním Japonskem.

Tabulka 2 ukazuje vybrané makroekonomické veličiny v letech 2008- 2012. HDP ve stálých cenách rostlo vysokým tempem a i v krizových letech zaznamenávala Čína růst kolem 10 %. HDP v běžných cenách se neustále zvyšuje a v posledních čtyřech letech se dokonce zdvojnásobil. Zatímco v roce 2008 dosahoval HDP 4 532 miliard USD, v roce 2009 překonal obdobnou hodnotu v Japonsku, když dosáhl 5 051 USD a nakonec v roce 2012 dosáhl 8 262 miliard USD. Čínský HDP z pohledu stálých i běžných cen rostl i navzdory světové krizi. Míra inflace se mezi léty 2008 a 2012 měnila poměrně výrazně, v roce 2008 dosáhla téměř 6 % a hned následujícího roku výrazně klesla na - 0,7 %, Čína tak zaznamenala deflacii. Následující rok ovšem znovu vzrostla na 3,2 % a od té doby se pohybuje v kladných hodnotách. Vývoj inflace lze tak hodnotit jako poměrně nestálý. Nezaměstnanost ve městech se v Číně pohybuje okolo podobných hodnot jako v Japonsku, má stálý vývoj a jemně osciluje kolem 4 %. Běžný účet na HDP v Číně poměrně výrazně poklesl. Na začátku sledovaného období byl 10,1 %, do roku 2009 došlo k mírnému poklesu na 9,3 %, nicméně v roce 2012 tvořil podíl 1,9 %. Deficit státních rozpočtů v Číně dosahuje uspokojivých hodnot, většinu sledovaného období byl zaznamenán nízký deficit, v roce 2008 přebytek 0,58 %. Nejvyššího deficitu tento ukazatel ve sledovaném období dosáhl v roce 2010, a to 2,8 %. Vládní dluh v Číně je ve srovnání s Japonskem velmi nízký, místy se ve sledovaném období dokonce snižoval (v roce 2009 a 2010 tvořil cca 17 %). V posledním roce analýzy, tedy 2012, představoval vládní dluh 28,7 % HDP.

28) Song, Z., Storesletten, K. & Zilibotti, F. (2011). Growing like China. *The American Economic Review*, 101(1), 196 – 233. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.101.1.196>.

29) FX Street. Rating - S&P, Moody's a Fitch. (2014). [Online.] FX Street, Svět obchodování na FOREXu. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/rating-sp-moodys-a-fitch.html>.

Tabulka 2 - Vývoj makroekonomických indikátorů mezi léty 2008 – 2012, Čína

Rok	HDP ve stálých cenách	Míra inflace	Míra nezaměstnanosti	Běžný účet platební bilance/HDP	Přebytek/deficit státních rozpočtů	Vládní dluh
	(%)	(%)	(%)	(%)	(% HDP)	(% HDP)
2008	9,6	5,9	4,2	10,1	0,58	19,6
2009	9,2	-0,7	4,3	9,3	-0,41	17
2010	10,4	3,2	4,1	4,9	-2,8	17,7
2011	9,3	5,5	4,1	4	-2,5	33,5
2012	7,8	2,6	4,1	1,9	-1,1	28,7

Zdroj: Vlastní zpracování na základě zdrojů: *Businessinfo. Souhrnná teritoriální informace Čína*. (2014). [Online.] *Businessinfo*, MPO. <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/cina.html>.; *The World Bank*. Dostupné z: <http://data.worldbank.org>.; *Trading Economics / Ministry of Finance of the People's Republic of China*. (2014). [Online.] Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/china/government-debt-to-gdp>; <http://www.tradingeconomics.com/china/government-budget>

* Hodnoty jsou vždy k lednu daného roku

Přesto, že je Čína jedním z nejvýznamnějších ekonomických hráčů současnosti a její makroekonomický vývoj lze hodnotit jako pozitivní, stále čelí mnohým problémům, se kterými se kontinuálně potýká. Nejvýznamnějšími problémy je velmi špatná životní prostředí a také poměrně nízký domácí příjem. Přes veškerý vývoj spojený s růstem ekonomiky došlo ke snížení domácí spotřeby na HDP.³⁰ Přestože čínský ekonomický růst je i přes krizi velmi rychlý, jak ukazuje tabulka 2, a globalizace se výrazně projevila i v Číně, zůstává Čína poměrně levnou destinací pro výrobu zboží, proto zde byla především v minulých letech výroba často přesouvána ze zahraničí.

2. Multikriteriální analýza

Základní multikriteriální analýza vybraných makroekonomických indikátorů pomůže ohodnotit ekonomickou situaci v Japonsku a Číně. Následně budou výsledky analýzy využity při hodnocení jednotlivých důvodů pro vlastnictví sporného území. Tabulka obsahuje hodnocení makroekonomických veličin, které budou srovnány s vývojem totožných veličin v EU.³¹ Aby byl HDP ohodnocen pozitivně, je nutné, aby dosahoval hodnot nad průměrem EU. Na druhou stranu při hodnocení míry nezaměstnanosti je

30) Razmi, A. (2010). Exploring the Sustainability of the Chinese Growth Model in Light of Some Key Structural Characteristics. *International Journal of Political Economy*, 39(1): 54 – 92.

31) Data pro srovnání jsou čerpána ze statistik Eurostatu. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-23042014-AP/EN/2-23042014-AP-EN.PDF.

situace opačná. Míru nezaměstnanosti je naopak velmi přínosné udržovat na co nejnižší úrovni. Tabulka ohodnocení míry nezaměstnanosti a podílu běžného účtu platební bilance na HDP je uvedena níže. Inflace a její míra je velmi komplexní kapitola a především je důležité, udržovat její růst stabilní, v únosných hranicích bez výrazných fluktuací. K ohodnocení deficitu státních rozpočtů a vládního dluhu v Japonsku a Číně je opět použito srovnání s vývojem v EU28. V případě obou ukazatelů, aby mohly být ohodnoceny kladně, měly by dosahovat lepších hodnot, tedy nižšího deficitu i dluhu, než je průměr EU28.

Ohodnocení jednotlivých hodnot míry nezaměstnanosti a běžného účtu PB / HDP byl sestaven na základě studie Babić, Grčić and Tomić-Plazibat (2001) je uveden v tabulce 3:

Tabulka 3 – Ohodnocení míry nezaměstnanosti a BÚ PB / HDP

	VYSOKÁ	PRŮMĚRNÁ	NÍZKÁ
Míra nezaměstnanosti	$\leq 5\%$	$8\% < X \leq 12\%$	$15\% <$
Běžný účet platební bilance/HDP	$\geq 0\%$	$-2\% > X \geq -5\%$	$-7\% >$

Zdroj: Vlastní zpracování na základě zdrojů:

Babić, Z., Grčić, B. and Tomić-Plazibat, N. (2001). *Achievements of Transition Process in the Central and Eastern European Countries - Multicriterial Analysis*. *Enterprise in Transition: International Conference*, 2350 – 2367.

Tabulka 4 popisuje ohodnocení vybraných makroekonomických indikátorů v Japonsku. Japonské HDP je jedno z nejvyšších na světě³² i přesto, že jeho růst je nižší než srovnávaný čínský. Na druhou stranu, míra nezaměstnanosti je poměrně nízká, je nutno vzít v úvahu, že průměrná míra nezaměstnanosti v zemích EU se pohybuje kolem 10 %³³, v případě Číny i Japonska se pohybuje kolem 4 %. Míra inflace, tedy v případě Japonska především deflace je komplikovanější pro zhodnocení. Její vývoj ovlivňuje konkurenceschopnost ekonomiky stejně jako HDP. Deflace může vést ke stagnaci růstu mezd a domácí poptávka tak může být negativně ovlivněna.³⁴ Přesto existuje mnoho protichůdných názorů na vývoj inflace, respektive deflace.^{35,36} Podíl běžného účtu platební bilance na HDP je v Japonsku kladný, dle tabulky 3 je možné jej ohodnotit

32) The World bank. GDP (current). (2014). [Online.] The World bank. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.

33) Eurostat. Harmonised unemployment rate by sex. (2014). [Online.] Eurostat. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>.

34) Simms, J. Japan Struggles With Inflation--and Deflation. [Online.] Wall Street Journal, 2011.

35) O´Hanlon, S. Focus: Inflation and deflation. [Online.] The Financial Times Limited, 2009.

36) Authers, j. A toxic combination of inflation and deflation. [Online.] The Financial Times Limited, 2011.

pozitivně i přes jeho průběžný pokles ve sledovaném období. Naproti tomu se Japonsko velmi potýká s vládními výdaji, kde jak deficit státních rozpočtů, tak vládní dluh dosahují velmi vysokých hodnot. Průměr EU se v případě obou diskutovaných ukazatelů nachází výrazně v příznivějších hodnotách. Průměr deficitu se v EU pohybuje v posledních letech kolem 4 % HDP a vládní dluh států EU28 dosahuje průměru kolem 90 % v posledních letech. I z tohoto pohledu musí být hodnoty pro Japonsko ohodnoceny záporně – tedy hodnocením nízký.

Tabulka 4 – Ohodnocení vybraných makroekonomických indikátorů, Japonsko

	Vysoký	Průměrný	Nízký
HDP ve stálých cenách	X		
Cenová stabilita (míra inflace)		X	
Míra nezaměstnanosti	X		
Běžný účet PB / HDP	X		
Deficit státních rozpočtů			X
Vládní dluh			X

Čínský HDP dosáhl v roce 2012 8 262 miliard USD, což představuje druhou největší ekonomiku světa.³⁷ Největší HDP světa stále dosahuje americký HDP. Proto je v tabulce 5 HDP označen jako vysoký, což je tedy jev velmi pozitivní. Na druhou stranu, cenovou stabilitu je nutno označit jako horší než v EU, tedy vyšší. Inflace je poměrně stabilní³⁸, vyjímaje krizový rok 2009, kde v Číně panovala deflace. Inflace není vždy plně svázaná se zásobou peněz v ekonomice,³⁹ v Číně je inflace respektive deflace do jisté míry také importovaná prostřednictvím obchodu se zahraničím. Nezaměstnanost je v Číně i Japonsku na velmi nízké úrovni ve srovnání s EU, to je pozitivní fenomén. Podíl běžného účtu na HDP má v Číně výrazně klesající tendenci, což je znepokojivý trend, ovšem stále dosahuje kladné úrovně a proto jej lze zhodnotit kladně. Stejně tak ukazatele stavu veřejných financí – jejich deficit a dluh se pohybují na nízké úrovni, což je velmi pozitivní. Hodnoty v obou případech dosahují lepšího výsledku než je průměr EU28, v případě vládního dluhu je rozdíl v hodnotách výrazný, kdy v Číně dosahuje vládní dluh necelých 30 % HDP, tedy o dvě třetiny nižší než v EU.

37) The World bank. GDP (current). (2014). [Online.] The World bank. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.

38) Kamal, L. Forecasting inflation in China, 2013. The Journal of Applied Business Research. 29(6): 1825.

39) He, L. and Liu, Q. Causes of inflation in China: Inflation expectations, 2011. China & World Economy. 19(3): 31.

Tabulka 4 - Ohodnocení vybraných makroekonomických indikátorů, Čína

	Vysoký	Průměrný	Nizký
HDP ve stálých cenách	X		
Cenová stabilita (míra inflace)		X	
Míra nezaměstnanosti	X		
Běžný účet PB / HDP	X		
Deficit státních rozpočtů	X		
Vládní dluh	X		

Obě země mají vysoké HDP a stabilní nízkou míru nezaměstnanosti, což je hodnoceno velmi pozitivně. Míra inflace je v Japonsku poměrně nestabilní a v průběhu sledovaných let se často měnila v deflaci, navzdory tomu Čína zaznamenala deflaci pouze v roce 2009. Proto lze vývoj tohoto ukazatele v Číně možno ohodnotit pozitivněji než v Japonsku, což také reflektuje rychlejší růst HDP v Číně než v Japonsku. Nicméně u obou zemí je vývoj inflace nestálý, proto je tento indikátor hodnocen průměrně pro oba státy. Podíl běžného účtu na HDP je u obou států kladný, a ač se oba státy zaznamenávají klesající tendence, tento ukazatel byl ohodnocen kladně, tento ukazatel má vysokou kladnou hodnotu. Naproti tomu deficit státních rozpočtů a vládní dluh byl ohodnocen velmi pozitivně v čínském případě, tam jsou skutečně v porovnání s Japonskem i s průměrem EU zaznamenávány velmi nízké hodnoty, které jsou v tomto případě pozitivní. Naopak Japonsko je výrazně zadlužené a oba ukazatele dosáhly takových hodnot, že nemohly být ohodnoceny ani průměrně, nicméně tento ukazatel je skutečně nízký a na ohodnocení japonské ekonomiky nemůže mít kladný vliv.

Obě ekonomiky lze ohodnotit jako ekonomiky s vysokým HDP, velmi stálou mírou nezaměstnanosti a poměrně stálým vývojem míry inflace, přičemž Japonsko v tomto ohledu zaznamenává složitější vývoj. V oblasti veřejných financí Japonsko zaznamenává problémy. Obě země mají kladný běžný účet platební bilance, tedy silné postavení v exportu zboží, služeb a dalších. Právě postavení obou zemí v mezinárodních vztazích ve světě i regionu je mnohdy dáno jejich silnou ekonomikou. Proto je možné předpokládat, že obě tyto země se snaží o pozitivní a stabilní vývoj ekonomiky a proto i v teritoriálních sporech chtějí získat co nejvíce a obhájit své pozice a tak také při vyjednávání se budou snažit vyjednávat bez kompromisů,⁴⁰ aby tak jejich pozice nebyla oslabena i v ostatních sporech.

40) Dripte, R. 2008. Japanese-Chinese territorial disputes in the East China Sea – between military confrontation and economic cooperation. Working paper, Asian Research Centre, London School of Economics and Political Science. Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/20881/>.

3. Spor o ostrovy Senkaku

Spor o ostrovy Senkaku je jedním z nejvýznamnějších teritoriálních sporů mezi Japonskem a Čínou. Spor má kořeny v historii a dosud není vyřešen. V roce 1895 Japonsko ostrovy anektovalo, ale spor nebyl až do konce 60. let pro oba státy prioritou, tehdy byly v okolí ostrovů nalezeny bohaté zásoby nerostného bohatství.⁴¹ Na začátku 70. let 20. století byly v okolí ostrova dále nalezeny zásoby ropy,⁴² následně se stal spor pro oba státy velmi významný. Od té doby není spor stále vyřešen a jeho řešení je stále v nedohlednu. Právě nalezení ropy a uhlovodíku⁴³ v okolí ostrova způsobilo, že se Čína zaměřila na tento spor a požadavky z něj jako svou prioritu.⁴⁴ Do sporu také zasahuje Čínská republika (Taiwan). Napětí mezi oběma státy místy eskaluje, naposledy byl spor vyostřen v roce 2012. V okolí ostrovů jsou naleziště mnohých nerostných surovin a pozice ostrovů ve Východočínském moři je strategická, proto je vlastnictví ostrovů pro státy důležité nejen z ekonomického, ale i z bezpečnostně-strategického hlediska. Senkaku je skupina několika ostrovů ve Východočínském moři, které jsou spravovány Japonskem. Ostrovy tvoří osm malých ostrůvků bez obyvatel a některé jsou tvořeny pouze skálami, na ostrovech tak není zaznamenána žádná ekonomická aktivita, nežijí tam žádní obyvatelé. Senkaku je ovšem důležité teritorium se zásobami nerostných surovin a umístění ostrovů tak představuje i bezpečnostní výhodu.

Vlastnictví ostrovů by danému státu navíc umožnilo užívat 40 000 km² šelfu okolo ostrova, kde jsou vynikající podmínky pro rybolov, ale také k těžbě podmořských ložisek plynu a ropy a uhlovodíku v této oblasti. Čína a Japonsko se tak soustřeďují především na tzv. Exkluzivní Ekonomickou Zónu (EEZ) v okolí ostrova.⁴⁵ Výklad výše naznačuje, že ekonomické důvody vlastnictví ostrůvků se proto zdají být určující a převažující. EEZ navíc poskytuje zemi právo disponovat s kontinentálním šelfem stejně jako vodní plochou mimo teritoriální moře dané země. EEZ může sahát k území vzdálenému až 370 km od získaného teritoria. Tak by mohla země, která by se stala vlastníkem ostrovů Senkaku hospodařit se surovinami v širokém okolí ostrova, plochou stanovenou EEZ.⁴⁶

Ovšem i bezpečnostní faktor hraje důležitou roli při získávání ostrova, protože tím by vlastnická země získala i námořní obranný prostor. Navíc vlastnictví území může zvýšit vnitropolitickou stabilitu, nebo naopak nestabilitu při špatném postupu při řešení

41) Pan, Z., 2007. Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1):71.

42) Chung, Ch. (2007). Resolving China's Island Disputes: A Two-Level Game Analysis. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1), 49 – 70. DOI 10.1007/s11366-007-9001-7.

43) Pan, Z., 2007. Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1):71.

44) Donaldson, J. & Williams, A. (2005). Understanding Maritime Jurisdictional Disputes: The East China Sea and Beyond. *Journal of International Affairs*, 59(1), 135 – 156.

45) Chung, Ch., 1998. The Diaoyu/Tiaoyutai/Senkaku Islands dispute: Domestic politics and the limits of diplomacy *American Asian Review*. 16(3): 135 – 164.

46) Donaldson, J. & Williams, A. (2005). Understanding Maritime Jurisdictional Disputes: The East China Sea and Beyond. *Journal of International Affairs*, 59(1), 135 – 156.

sporu. Velmi důležité jsou historické okolnosti vlastnictví území.⁴⁷ Postup ve vyjednávání sporu je proto pro státy velmi důležitý z mnohých hledisek stability.

Čína při řešení sporu o ostrovy Senkaku postupuje velmi pragmaticky a striktně, a nepřipouští při řešení sporů žádné kompromisy⁴⁸ s japonskou stranou, ani s jinými státy území vyžadujícími. Důvod je ten, že má stejně jako Japonsko množství jiných teritoriálních sporů s různými státy regionu, při jejichž vyjednávání by pozice států byla ohrožena ústupkem při řešení. Ústupek by se mohl stát jakýmsi nebezpečným precedentem. Tento spor je poměrně komplikovaný a hrozí zde v krajním případě i jeho řešení pomocí ozbrojeného konfliktu,⁴⁹ ovšem v zájmu celého regionu a potažmo globálních mezinárodních vztahů je vyvarovat se ozbrojené eskalaci tohoto sporu. V tom případě by tak konflikt mohl nabýt celosvětového charakteru zapojením dalších aktérů v podobě států a mezinárodních organizací, které nejsou s tímto sporem přímo spjaty.

Vyostřující se spor o ostrovy Senkaku přivedl pozornost také na další japonské spory, jako jsou ostrovy Takešima,⁵⁰ jejichž vlastnictví rozporuje Japonsko s Jižní Korejí. Připouštění kompromisů a vytváření ústupků může být velmi nákladné rozhodnutí pro politické leadery v dané zemi, protože teritoriální spory a jejich řešení je pro domácí obyvatele velmi důležité,⁵¹ vzniká tedy další faktor působící na způsob řešení sporu, a to politický.

Jak již bylo řečeno, naposledy spor eskaloval v roce 2012, kdy japonská vláda koupila některé ostrůvky ze skupiny Senkaku od jejich soukromého vlastníka.⁵² Napětí vyplývající z těchto událostí ovlivnilo i stabilitu dalších teritoriálních sporů zapojených států. Navíc se Japonsko i Čína vzájemně zastrašovali použitím násilí, čehož se obával i svět, jmenovitě například USA. Naštěstí spor nepřešel v otevřený vojenský konflikt, šlo spíše o zastrašování. Zatímco čínské výdaje na zbrojení mají rostoucí charakter, Japonsko vydává na armádní výdaje konstantní částky cca 50 miliard USD ročně. Čína vydávala na začátku 90. let na zbrojení cca 20 miliard USD, v roce 2010 se částka již pohybovala kolem 130 miliard USD.⁵³ Studie také ukazuje, že by se Čína měla v horizontu

47) Drifte, R. The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute Between Japan And China: Between The Materialization Of The „China Threat“ And Japan „Reversing The Outcome Of World War II“? UNISCI Discussion Paper, 32: 9 – 62.

48) Taylor, F., M., 2005. Regime Insecurity and International Cooperation: Explaining China's Compromises in Territorial Disputes. *International Security*, 30(2): 62.

49) Pan, Z., 2007. Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1):71

50) Bukh, A. (2013). Japan 'S National Identity, Territorial Disputes and Sub-state Actors: Northern Territories/ South Kuriles and Takeshima/Dokdo Compared. *UNISCI Discussion Papers*, 32, 171 – 186.

51) Huth, P. K., Croco, S. E. & Appel, B. J. (2011). Does International Law Promote the Peaceful Settlement of International Disputes? Evidence from the Study of Territorial Conflicts since 1945. *American Political Science Review*, 105(2), 415 - 436.

52) Drifte, R. The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute Between Japan And China: Between The Materialization Of The „China Threat“ And Japan „Reversing The Outcome Of World War II“? UNISCI Discussion Paper, 32: 9 – 62.

53) Atesoglu, H. S., 2013. Economy Growth and Military Spending in China. *International Journal of Poitical Economy*, 42(2): 5.

do roku 2061 stát dominantní silou regionu, co se týče nákladů na zbrojení.⁵⁴ Čínská ekonomika musí být nadále silná, aby mohla podporovat tyto stále vzrůstající náklady na zbrojení.

Ačkoli konflikt neeskaloval, vzájemné ekonomické vztahy byly ovlivněny vzniklým napětím ve vývoji tohoto sporu. Jejich tradiční tzv. seikei bunri vztahy, kdy byly striktně odděleny ekonomické a politické vztahy Japonska a Číny a vzájemně se neovlivňovaly, již nebyly po eskalaci sporu a zásahům aktuální. V roce 2012 poklesl vzájemný obchod těchto zemí, poklesl export Japonska do Číny i naopak. Tyto události dokázaly, že ekonomická situace je silně propojena s vývojem teritoriálního sporu.⁵⁵

Vzhledem k faktu, že se spor stal pro obě země významnější po objevení dalších nerostných surovin v okolí ostrovů a význam vlastnictví těchto ostrovů pro obě země i nadále přetrvává, je možné tvrdit, že ekonomické faktory vlastnictví ostrovů jsou velmi významné pro oba státy. Jsou zde bohatá naleziště ropy, nerostného bohatství, včetně uhlovodíku. Navíc vlastnictví ostrovů poskytuje státům i prostor pro rybolov v okolí Senkaku. Jak dokázala multikriteriální analýza v předešlé kapitole, obě země disponují silnou ekonomikou i přesto, že stále musí čelit určitým problémům, které mohou ovlivnit vývoj jejich ekonomiky. Aby bylo zachováno silné postavení států v mezinárodním prostředí, musí se i jejich ekonomika příznivě se vyvíjet. Ačkoli existuje mnoho důvodů vlastnictví území, ekonomické důvody se zdají být převažující nad strategickými nebo bezpečnostními. A i přesto, že existuje mnoho důvodů pro vlastnictví daného teritoria, Čína má také mimo jiné historické nároky ve Východočínském moři,⁵⁶ ekonomické důvody se zdají být skutečně těmi převažujícími nad strategickými nebo bezpečnostními faktory.

Závěr

Japonsko a Čína zaznamenali v historii rozdílný vývoj ekonomiky a jejich teritoriální spor o ostrovy Senkaku je také, jako jiné jejich spory, dědictvím minulosti, kdy se vyvíjel dlouhá léta, a k jeho oživení došlo opět až v 60. letech 20. století. Diskutovaný spor je jedním z nevýznamnějších pro oba státy a další postup v jeho řešení by mohl nabýt globálního charakteru, proto je nutné tomuto sporu věnovat pozornost.

K odpovědi na výzkumnou otázku byla využita metoda multikriteriální analýzy vybraných makroekonomických indikátorů. Ta pomohla k ohodnocení současné ekonomické situace v obou zemích v kontextu jejich teritoriálního sporu.

54) Atesoglu, H. S., 2013. Economy Growth and Military Spending in China. *International Journal of Political Economy*, 42(2): 10.

55) Nagy, S. R. (2013). Territorial Disputes, Trade and Diplomacy: Examining the repercussions of the Sino-Japanese territorial dispute for bilateral trade. *China Perspectives*, 2013(4), 49 – 57.

56) Malek, M. (2013). A legal assessment of China's historic claims in the South China Sea. *Australian Journal of Maritime and Ocean Affairs*. 5(1), 28 – 36.

Obě země mají velmi vysoké HDP ve stálých cenách neboli reálné HDP. To indikuje produkci zboží a služeb v obou ekonomikách. Čína je ve velikosti HDP druhá na světě, hned za USA a Japonsko se drží na třetím místě. Tento ukazatel tedy byl u obou ekonomik ohodnocen jako velmi pozitivní. Míra nezaměstnanosti se v Japonsku i Číně pohybuje kolem 4 %, což je z evropského pohledu velmi pozitivní. V EU se průměr nezaměstnanosti pohybuje okolo 10 %. Vývoj tohoto ukazatele byl navíc v obou zemích ve sledovaném období stabilní. Míra inflace již ovšem takto jednoznačně pozitivně ohodnocena být nemohla, obě země zaznamenaly ve sledovaném období i deflaci, přičemž u Japonska lze pozorovat méně stabilní vývoj míry inflace, respektive deflace. Pozitivně u obou zemí byl ohodnocen také podíl běžného účtu platební bilance a HDP, který mají oba státy kladné, země tak mají silnou pozici vůči zahraničí. Veřejné finance má Čína konsolidované a vládní dluhy na HDP tvoří podstatně, mnohonásobně, nižší podíl než v Japonsku, kde tvoří veřejné zadlužení zátěž ekonomiky, v tomto případě byly ohodnoceny negativně, jako velmi nízké.

I přes některé problémy ve vývoji ukazatelů daných ekonomik, byly obě ekonomiky ohodnoceny jako velmi silné a dá se předpokládat, že obě země se budou snažit i pomocí vyjednávání svých teritoriálních sporů jejich ekonomickou sílu a potažmo postavení v mezinárodních vztazích obhájit a pokud možno podpořit. Potenciálně větší motivaci by pro to z pohledu multikriteriální analýzy mělo Japonsko, které se potýká s problémy v oblasti veřejných financí, nicméně se ukázalo, že motivy vlastnictví ostrovů jsou komplexnější. V souvislosti se silnou ekonomikou států se objevil také předpoklad, že státy budou v rámci svých teritoriálních sporů vyjednávat pokud možno bez kompromisů, aby jejich ekonomické zisky byly co nejvyšší. Třetí kapitola ukázala, že ekonomické důvody vlastnictví teritoria skutečně převládly a že země se snažily vyjednávat bez kompromisů.

Reference

- [1] Aghion, P. and Howitt, P. (1998). *Endogenous Growth Theory*. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
- [2] Atesoglu, H. S. (2013). *Economy Growth and Military Spending in China*. *International Journal of Political Economy*, 42(2), 88-100.
- [3] Authers, J. (2011). *A toxic combination of inflation and deflation*. The Financial Times Limited.
- [4] Babić, Z., Grčić, B. and Tomić-Plazibat, N. (2001). *Achievements of Transition Process in the Central and Eastern European Countries - Multicriterial Analysis*. *Enterprise in Transition: International Conference*, 2350 – 2367.
- [5] Babić, Z., Pervan, M. and Pervan, M. (2001). *Multicriterial Financial Analysis for Dealing with Transitional Enterprises*. *Enterprise in Transition: International Conference*, 2368 – 2385.

- [6] Bernhofen, D. M., Brown, J.C. (2004.) A Direct Test of the Theory of Comparative Advantage: The Case of Japan. *Journal of Political Economy*, 112(1): 48 – 67.
- [7] Bukh, A. (2013). Japan´s National Identity, Territorial Disputes and Sub-state Actors: Northern Territories/South Kuriles and Takeshima/Dokdo Compared. *UNISCI Discussion Papers*, 32, 171 – 186.
- [8] Businessinfo. Souhrnná teritoriální informace Čína. (2014). Businessinfo, MPO. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/cina.html>.
- [9] Businessinfo. Souhrnná teritoriální informace Japonsko. (2014). Businessinfo, MPO. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/japonsko.html>.
- [10] Chiozza, G. & Choi, A. (2003). Guess Who Did What: Political Leaders and the Management of Territorial Disputes, 1950-1990. *The Journal of Conflict Resolution*, 47(3), 251-278.
- [11] Chung, Ch. (1998). The Diaoyu/Tiaoyutai/Senkaku Islands dispute: Domestic politics and the limits of diplomacy. *American Asian Review*, 16(3), 135 – 164.
- [12] Chung, Ch. (2007). Resolving China's Island Disputes: A Two-Level Game Analysis. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1), 49 – 70. DOI 10.1007/s11366-007-9001-7.
- [13] Chung, K., H. (2004). Business Groups in Japan and Korea. *International Journal of Political Economy*, 34(3), 67 – 98.
- [14] Český statistický úřad. Notifikace vládního deficitu a dluhu. (2014.) [Online.] ČSÚ. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/notifikace_vladniho_deficitu_a_dluhu_20140423.
- [15] Český statistický úřad. Statistické ukazatele. (2014.) [Online.] ČSÚ. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdb/ukazatele.jsp?txt=nezam%C4%9Bstnanost&typ=6>.
- [16] Donaldson, j. & Williams, A. (2005). Understanding Maritime Jurisdictional Disputes: The East China Sea and Beyond. *Journal of International Affairs*, 59(1), 135 – 156.
- [17] Drifte, R. (2008). Japanese-Chinese territorial disputes in the East China Sea – between military confrontation and economic cooperation. Working paper, Asian Research Centre, London School of Economics and Political Science. Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/20881/>.
- [18] Drifte, R. (2013). The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute Between Japan And China: Between The Materialization Of The “China Threat” And Japan “Reversing The Outcome Of World War Ii”? *UNISCI Discussion Paper*, 32, 9 – 62.

- [19] Eurostat. Harmonised unemployment rate by sex. (2014). [Online.] Eurostat. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1>.
- [20] Froyen, R.T. (1995). *Macroeconomics: theories and policies*. Upper Saddle River: Prentice-Hall.
- [21] FX Street. Rating - S&P, Moody's a Fitch. (2014). [Online.] FX Street, Svět obchodování na FOREXU. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/rating-sp-moodys-a-fitch.html>.
- [22] Hall, J. & Ludwig, U. (2008). Neoclassical versus Keynesian approaches Eastern German Unemployment: a Rejoinder to merkl and Snower. *Journal of Post Keynesian Economics*, 31(1), 167 – 185.
- [23] He, L. & Liu, Q. (2011). Causes of inflation in China: Inflation expectations. *China & World Economy*. 19(3), 18 - 32. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1749-124X.2011.01240.x>.
- [24] Hsieh, CH. & Woo, K., T. (2005). The Impact of Outsourcing to China on Hong Kong's labor market. *The American Economic Review*, 95(5), 1673 - 1687.
- [25] Huth, P. K., Croco, S. E. & Appel, B. J. (2011). Does International Law Promote the Peaceful Settlement of International Disputes? Evidence from the Study of Territorial Conflicts since 1945. *American Political Science Review*, 105(2), 415 - 436.
- [26] International Monetary Fund. (1993). Multicriteria Analysis: When Valuation falls short. *Finance & Development*, 30(4), 18.
- [27] Kadeřábková, B. (2003). *Úvod do makroekonomie: Neoklasický přístup*. Praha: C. H. Beck.
- [28] Kamal, L. Forecasting inflation in China. (2013). *The Journal of Applied Business Research*, 29(6), 1825 - 1832.
- [29] Koo, M., G. (2009). The Senkaku/Diaoyu dispute and Sino-Japanese political-economic relations: cold politics and hot economics? *The Pacific Review*, 22 (2), 205–232.
- [30] Li, X. (2005). China's economic growth: What do we learn from multiple-break unit root test? *Scottish Journal of Political Economy*, 52(2), 261 – 281.
- [31] Mach, M., (2002). **Makroekonomie: Pokročilejší analýza**. Slaný: Melandrium.
- [32] Malek, M. (2013). A legal assessment of China's historic claims in the South China Sea. *Australian Journal of Maritime and Ocean Affairs*. 5(1), 28 – 36.
- [33] Mckinnon, R. (2006). China's Exchange Rate Trap: Japan Redux? *AEA Papers and Proceedings*, 96(2), 427 – 431.

- [34] Nagy, S. R. (2013). Territorial Disputes, Trade and Diplomacy: Examining the repercussions of the Sino-Japanese territorial dispute for bilateral trade. *China Perspectives*, 2013(4), 49 – 57.
- [35] Nayyar, D. (2011). Rethinking macroeconomic policies for development. *Brazilian Journal of Political Economy*. 31(123): 339-351.
- [36] O'Hanlon, S. (2009). Focus: Inflation and deflation. The Financial Times Limited.
- [37] Pan, Z. (2007). Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 12(1), 71-92.
- [38] Phelps E., S. (2007). Macroeconomics for a Modern Economy. *The American Economic Review*, 97(3), 543 – 561.
<http://dx.doi.org/10.1257/aer.97.3.543>.
- [39] RateInflation. Japanese Inflation Rate. (2014). [Online.] RateInflation. Dostupné z: <http://www.rateinflation.com/inflation-rate/japan-historical-inflation-rate?start-year=2008&end-year=2012>.
- [40] Razmi, A. (2010). Exploring the Sustainability of the Chinese Growth Model in Light of Some Key Structural Characteristics. *International Journal of Political Economy*, 39(1): 54 – 92.
- [41] Rohrerová, I., Labounková, V. (2007). Hodnocení ekonomické úrovně mikroregionů v Jihomoravském kraji. Brno: Ústav územního rozvoje.
- [42] Rodrik, D. (2010). Making Room for China in the World Economy. *American Economic Review*, 100(2), 89 – 93. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.100.2.89>.
- [43] Schulz, M. (2013). The Global Debt Crisis and the Shift of Japan's Economic Relations with Southeast Asia. *Journal of Southeast Asian Economies*, 30(2), 143 – 163. <http://dx.doi.org/10.1355/ae30-2c>.
- [44] Simms, J. (2011). Japan Struggles With Inflation--and Deflation. *Wall Street Journal*.
- [45] Song, Z., Storesletten, K. & Zilibotti, F. (2011). Growing like China. *The American Economic Review*, 101(1), 196 – 233.
<http://dx.doi.org/10.1257/aer.101.1.196>.
- [46] Soukup, J. et al. (2011). *Makroekonomie*. Praha: Management Press
- [47] Statistics Japan. *Japan Statistical Yearbook*. (2014). Statistics Japan. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/nenkan/index.htm>.
- [48] Taylor, F. M. (2005). Regime Insecurity and International Cooperation: Explaining China's Compromises in Territorial Disputes. *International Security*, 30(2), 46-83.

- [49] The World Bank. GDP (current). (2014). [Online.] The World bank. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.
- [50] The World Factbook. China - economy overview. (2014). [Online.] CIA, The world factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.
- [51] The World Factbook. Unemployment rate. (2014.) [Online.] CIA, The world factbook. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2129.html>.
- [52] Trading Economics/ Ministry of Finance of the People ´s Republic of China. (2014.) [Online.] Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/china/government-debt-to-gdp>.
- [53] Trading Economics / Ministry of Finance Japan. (2014.) [Online.] Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/japan/government-debt-to-gdp>.
- [54] Ventura, J. (1997). Growth and Interdependence. *Quarterly Journal of Economics*, 112(1): 57-84.
- [55] Yahuda, M. (2004). *The International Politics of the Asia-Pacific*. New York, NY: RoutledgeCurzon.
- [56] Zang, W. & Baimbridge, M. (2012). Imports and economic growth in South Korea and Japan: a tale of two economies. *Applied Economics*, 44, 361 – 372. <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2010.508722>.

*Ing. Markéta Heczková, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3,
email: xhecm00@vse.cz.*